

Orașul Șimleu Silvaniei a ajuns să fie cunoscut în literatura istorică de specialitate datorită tezaurului de piese din aur aparținând epocii migrațiilor (sec. V), descoperit în două etape (1797, 1889), piese ajunse la muzee din Viena și Budapesta¹.

Zona *Măgurii Șimleului*, a fost marcată, în ultima sută de ani de descoperirea a numai puțin de opt-nouă tezaure de monede și/sau podoabe dacice din argint. Această densitate nemaiântâlnită în țară de tezaure dacice sugerează existența unui centru de putere în acest spațiu².

Cercetările de teren mai vechi și mai noi și sondajele arheologice din ultimii 50 de ani au pus în evidență acest fapt care trebuia confirmat de o abordare mai laborioasă a problemei³. Ca urmare a fost demarat un amplu program de cercetare arheologică a locuirilor umane de pe și de la baza complexului de dealuri *Măgura Șimleului*.

Colectivul de cercetare a fost format din regretatul cercetător II dr. Mircea Rusu (coordonator din partea Institutului de Arheologie și Istoria Artei din Cluj Napoca), cercetător II dr. Horea Pop (Responsabil de șantier-Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău - MIAZ, responsabil epoca dacică), cercetător III dr. Ioan Bejinariu (MIAZ, responsabil epoca bronzului)⁴.

Primul punct abordat începând cu anul 1992, pe teritoriul orașului Șimleu Silvaniei este *Dealul Cetate*.

Dealul pe care se află amplasat situl a fost fortificat probabil și în epoca bronzului, dar nivelările ulterioare dacice și medievale au distrus orice urmă de amenajare preistorică. De altfel nici posibilele amenajări defensive dacice de pe platoul superior nu au fost cruțate de amplele și numeroasele nivelări medievale sesizabile numai în acest sector⁵.

În epoca dacică dealul a fost fortificat în trei rânduri⁶. Într-o primă fază, databilă probabil înainte de momentul Burebista șaua de legătură a dealului cu restul *Măgurii Șimleului* a fost blocată prin săparea unui șanț modest ca dimensiuni compensat însă, de construcția defensivă, lată la bază de 8 m. Abia la mijl. sec. I e.n. este ridicată o altă fortificație cu drum de rond acoperit, prevăzută cu un șanț cu vârful ascuțit. Acest element defensiv de formă ovală, cu diametrele de 70, respectiv 80 m, închidea mamelonul superior al dealului la o cotă cu 10 m mai mică decât cea a platoului superior (372 m). Dezafectarea acestei fortificații în a doua jum. a sec. I e.n. a impus, în condițiile iminentelor conflicte cu romanii, construirea uneia noi menită să extindă aria protejată în interiorul acesteia existând deja construcții importante. Astfel, în spatele elementelor defensive dezafectate și nivelate ale primei faze, a fost săpat un șanț amplu, cu fundul albiat, larg la gură de 3,5 m și adânc de 2 m. Se poate aprecia că această

¹ Kiss, Bernhard-Walcher 1999.

² Matei 1979, p. 17-20.

³ Pop 1992.

⁴ Pop 2002, p. 105.

⁵ Pop 1988-1991.

⁶ Pop 2002b, p. 140-141.

fortificație, care proteja și terasa cu atelierul metalurgic (T2), a fost distrusă prin incendiere la războaiele daco-romane de la începutul sec. II e.n.⁷.

Punctul *Cetate* a fost investigat prin săpături sistematice prin trasarea a 34 case și secțiuni în intervalul 1992-1997. A fost excavată o suprafață de 1051 mp.

Principalele descoperiri se datează în La Tene - ul târziu dacic (a doua jum. a sec. II î.e.n. - înc. sec. II e.n.) și constă în prezența a 15 locuințe (dintre care 6 adâncite, un șopron, un atelier), 5 cuptoare, 10 vetre de foc și 39 gropi de provizii, menajere și rituale. În cursul săpăturilor au fost investigate, total sau parțial, trei terase dacice artificiale pe care au fost amenajate diferite construcții laice⁸. Pe terasa T1 au fost surprinse 7 faze de amenajare dacică. Terasa T2 adăpostea un atelier multifuncțional protejat de o construcție de tip șopron de mari dimensiuni (lungime cca. 20 m, lățime cca. 7 m). În acest edificiu se prelucra atât fierul cât și bronzul, argintul și aurul⁹. Prezența unui rebut de turnare a unui denar de la MARCVS ANTONIVS sugerează ideea că în atelier se realizau și replici fidele după monedele romane ale vremii, utilizându-se argint de bună calitate. În podeaua fazei vechi intermediare a acestei construcții a fost descoperit un mic tezaur de 54 denari romani din argint care ajută la datarea finalului acesteia și anume la mijlocul sec. I e.n. sau poate chiar după primul război daco-roman, având în vedere că ultima monedă a fost emisă de împăratul TIBERIUS¹⁰. Cea de a treia fază a fost dezafectată la războaiele de la începutul sec. II e.n., mai precis la cucerirea romană (106 e.n.).

Materialul arheologic dacic descoperit pe dealul *Cetate* este foarte bogat: monede din argint, piese de port și de podoabă din fier, bronz, argint și sticlă, elemente de harnașament și echipament militar din fier și bronz, unelte și ustensile din fier, bronz, os, piatră, ceramică, arme din fier, os și piatră și o enormă cantitate de ceramică din toate categoriile cunoscute pentru arealul locuit de daci. Nu lipsesc importurile din mediul dacic răsăritean și mai ales din zonele vestice învecinate celtice și mai târziu romane, constând în monede, podoabe, piese de port, vase ceramice pictate sau cu grafit în pastă¹¹ și fragmente de vase romane din sticlă, care fac obiectul prezentării noastre.

Catalogul descoperirilor:

1. Buză de bol-cupă cu caneluri oblice (planșa 2/2). Decorul constă în caneluri dese și înguste delimitate în partea superioară de o bordură neornamentată. Culoare galbenă. Tehnica de realizare-suflare în tipar. Dată a doua jum. a sec. I e.n. Produs siro-palestinian¹². Fragmentul (nr. inv. C.C. 154/1994) a fost descoperit în secțiunea S4/1994 în groapa G17 dacică. Cea mai bună analogie propune tipuri de recipiente evazate și cu pereții drepecți cu diametre între 12 și 16 cm¹³ la Bonnet Borel. Produsele sunt monocrome (nuanțe de albastru în celelalte cazuri) datate între 30-70 e.n.
2. Perete de bol-cupă cu "coaste" oblice (planșa 2/1). Culoare mov cu intarsii albe. Tehnica de realizare-suflare în tipar. Dată sec. I e.n. Produs nord italic (Aquila)¹⁴. Fragmentul descoperit în perieghetză în sectorul fortificației dacice din faza a doua (a doua jum. a sec. I e.n.). În restul Daciei astfel de tipuri apar în așezări dacice¹⁵.

⁷ Pop 1992-1994, p. 28; Pop, 2003.

⁸ Pop 1999, p. 114, 118.

⁹ Pop 2002a.

¹⁰ Pop, Găzdac 1999.

¹¹ Pop 1994, p. 41.

¹² Teodor, Chiriac 1994, p. 201.

¹³ Bonnet Borel 1997, p. 18, pl.1/3.1, 3.2, pl.31/10.

¹⁴ Calvi 1969, pl. 9/1-3; Sternini, 1991, p. 156, pl. 58/327.

¹⁵ Bucovală 1968, p. 40, nr. 32; Glodariu 1974, p. 244-248, Planșa IX.

3. Perete de vas cu formă neidentificată (planșa 2/3). Culoare mov cu linii albe orizontale dese. Sticlă mulată¹⁶ cu bule mici și puține. Pare un fragment de albastron¹⁷. Dată sfârșitul sec. I î.e.n.-începutul sec. I e.n. Fragmentul descoperit în perieghetză în sectorul fortificației dacice din faza a doua (a doua jum. a sec. I e.n.). Fragmentul de vas de tip mozaic-bandă policrom (eng: *strip mosaic*, germ: *Streifenmosaikglas*) pare a fi realizat din tije colorate, puse unele lângă altele și retopite¹⁸. Aparținând cu probabilitate unui tip de bol cu buza rotunjită¹⁹, fragmentul nostru se încadrează mai degrabă în intervalul sfârșit de sec. I î.e.n.-a doua jumătate a sec. I e.n.²⁰
4. Buză de pahar neornamentat (planșa 2/4). Culoare albastră cu puține bule mici. Tehnica de realizare-sticlă suflată. Dată a doua jum. a sec. I e.n.²¹. Fragment descoperit pe terasa T2, în caseta C2/1997, m 3,4/2,2, la -0,35 m, în ultima fază a atelierului metalurgic.
5. Fragment topit dintr-un vas de sticlă. Culoare mov spre albastru. Sticlă suflată. Fragment descoperit pe terasa T2, în caseta C3/1997, m 12,2/4, pe nivelul fazei a doua a atelierului metalurgic, incendiată.

Cercetările de până acum din stațiunile dacice mai importante au scos la iveală o apreciabilă cantitate de obiecte din sticlă, acest artefact de lux ajuns în Dacia datorită negustorilor romani apărând la Barboși, Boroda, Brad, Căpâlna, Checea, Costești, Ocnița-Buridava, Pecica, Pietra Roșie, Piscu Crășani, Poiana, Popești, Răcătău, Tilișca, Tinosu, Zimnicea²².

Ideea producerii sticlei pe plan local nu poate fi susținută ca în cazul capitalei Daciei preromane²³ lipsind argumentele în acest sens deși fragmentul topit ar tenta în acest sens. Analogiile perfecte pentru fragmentele 1, 2 și 4, chiar dacă îndepărtate, ne îndeamnă să acceptăm ideea ca aceste produse ajung în aceste locuri abia în sec. I e.n. numai pe calea schimbului, probabil prin Pannonia devenită romană, de unde vin mai toate importurile romane în spațiul nord-vestic al Daciei libere.

Deși puține la număr (5 fragmente) vasele romane din sticlă descoperite în acropola așezării dacice de la Șimleu Silvaniei-*Cetate*, intră și ele în rândul importurilor din zonele vestice romane, demonstrând, alături de celelalte piese romane (piese de port și podoabă, ceramică, unelte, arme, monedă etc.), orientarea schimburilor nord-vestului Daciei către Europa centrală și vestică celtică și mai apoi romană²⁴.

¹⁶ Mularea este un termen general, prin care sunt denumite tehnicile de manufacturare care nu implică suflatul masei sticloase în nici o fază.

¹⁷ Sanie 1973, p. 430, pl. 14/4.

¹⁸ Vasele mulate policrome fie din tije de sticlă sau din secțiunile unor tije compozite. În mai multe cazuri nu se face nici o diferențiere clară între diferitele tipuri de sticlă policromă, toate fiind denumite în mod impropriu cu termenul de vase *millefiori*. Se pot distinge două variante principale: vase *mozaic-bandă* sau *-șnur* și vase *mozaic cu decor floral* adică vase *millefiori* propriu-zise.

¹⁹ Aceasta este și forma cea mai răspândită a acestei tehnici de confecționare.

²⁰ Isings, 1957, I 1/18.

²¹ Calvi 1969, pl. 6/4.

²² Gheorghiu 1994, p. 44.

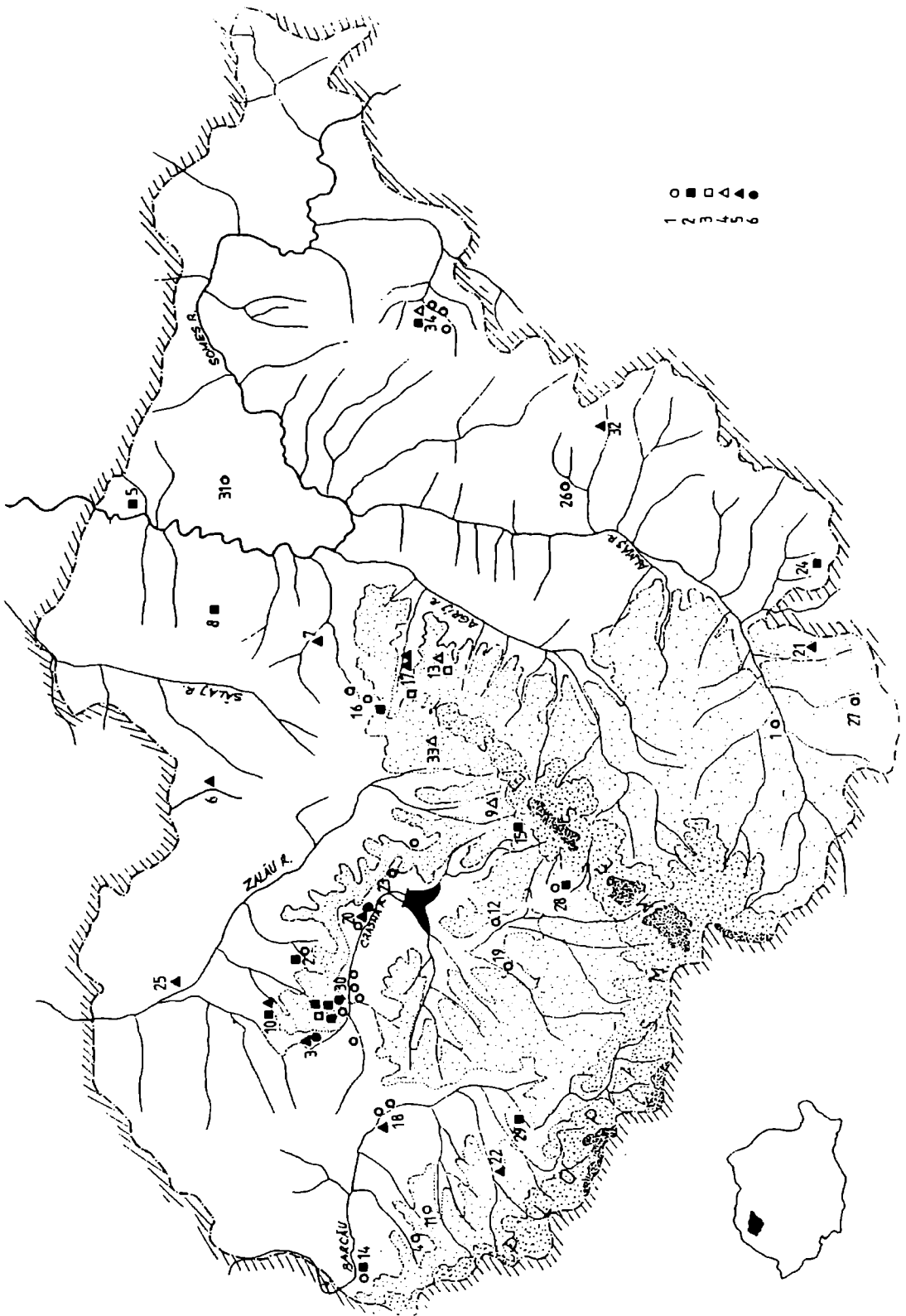
²³ Iaroslavski 1981, p. 166-173, Gheorghiu 1994, p. 44.

²⁴ Pop 1995-1996.

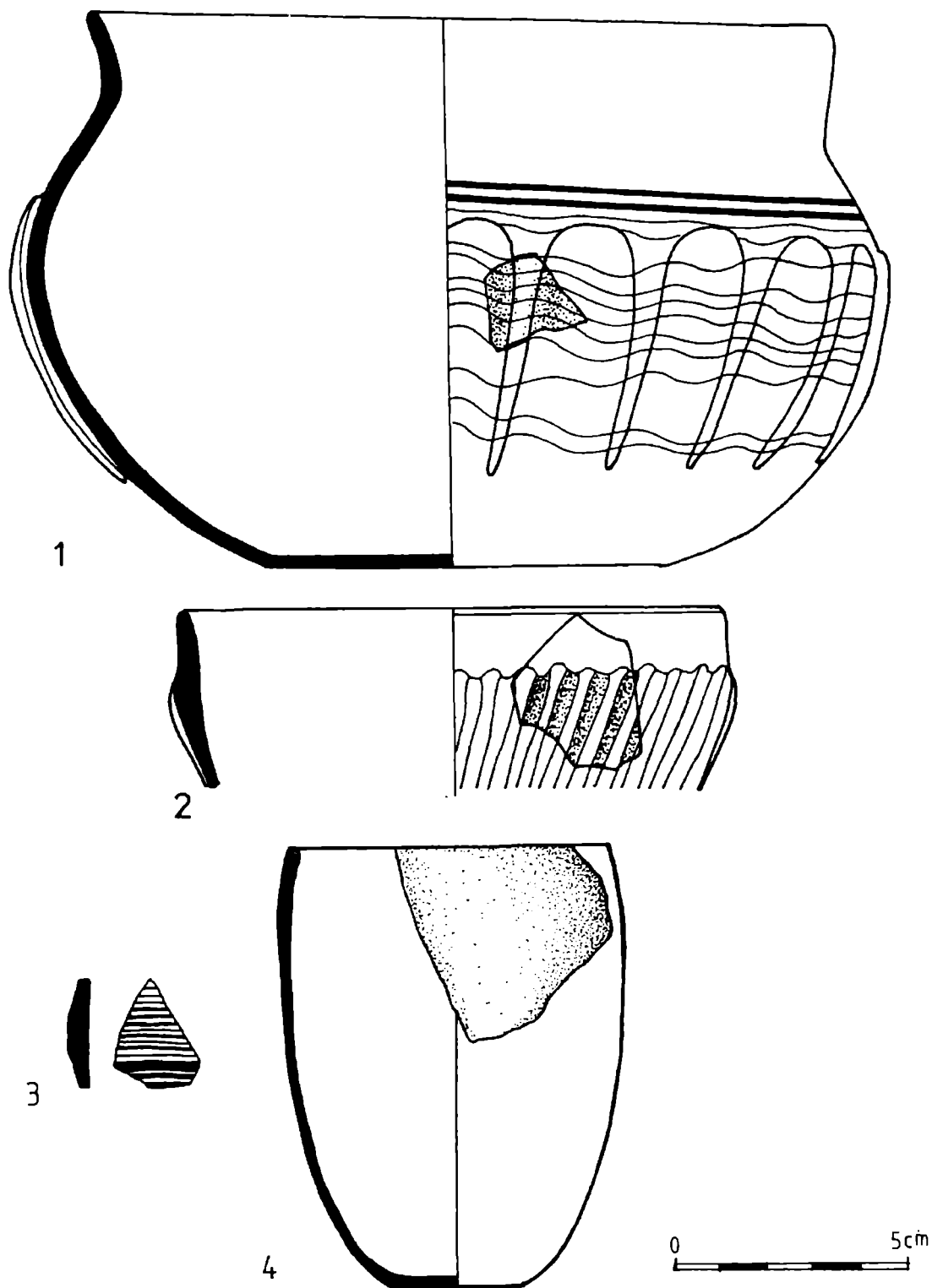
Bibliografie

- Bucovală 1968 – M. Bucovală, *Vase antice de sticlă la Tomis*, Constanța, 1968.
- Bonnet Borel 1997 – F. Bonnet Borel, *Le verre d'epoque romaine a Avenches-Aventicum*, Avenches, 1997.
- Calvi 1969 – M.C. Calvi, *I vetri romani*, Aquileia, 1969.
- Gheorghiu 1994 – G. Gheorghiu, *Obiecte de sticlă descoperite în cisterna de la Sarmizegetusa Regia*, în vol. *Studii de Istorie a Transilvaniei*, Cluj, 1994, p. 43-45.
- Glodariu 1974 – I. Glodariu, *Relații comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană*, Cluj, 1974.
- Isings 1957 – C. Isings, *Roman glass from dated finds*, Groningen-Djakarta, 1957.
- Kiss, Bernhard-Walcher 1999 – Kiss A., A. Bernard-Walker, Szilagysomlyo. *A gepida kiralyok aranykincsei*, Budapest, 1999.
- Iaroslavschi 1981 – E. Iaroslavschi, *Au prelucrat dacii sticla?*, în vol. *Studii Dacice*, 1981, p. 166.
- Matei 1979 – Al. V. Matei, *Repertoriul de așezări și descoperiri dacice pe teritoriul județului Sălaj*, *Acta MP*, 3, 1979, p. 11-40.
- Matei, Pop 2001 – Al. V. Matei, H. Pop, *Măgura Moigradului-zonă sacră (sec. I î.Hr.) și așezare dacică fortificată (sec. I d. Hr.)*, în *Studii de istorie antică. Omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Cluj, 2001, p. 253-277.
- Pop 1988-1991 – H. Pop, *Observații de topografie arheologică la Șimleu Silvaniei. Cetatea feudal timpurie*, în *Sargetia*, 21-24, 1988-1991, p. 707-713.
- Pop 1992 – H. Pop, *Observații de topografie arheologică la Șimleu Silvaniei. Așezarea civilă dacică*, în *Acta MP*, 16, 1992, p. 129-138.
- Pop 1992-1994 – H. Pop, *Sisteme defensive dacice în Depresiunea Șimleului (jud. Sălaj)*, în *Sargetia*, 25, 1992-1994, p. 25-41.
- Pop 1994 – H. Pop, *Ceramica Latene D cu grafit din județul Sălaj*, în *Acta MP*, 18, 1994, p. 37-45.
- Pop 1995-1996 – H. Pop, *Der Nordwesten Dakiens vor den dako-romischen Kriegen*, în *Sargetia*, 26/I, 1995-1996, p. 257-263.
- Pop 1999 – H. Pop, *Arhitectură civilă și habitat în La Tene D în Depresiunea Șimleului*, în *Revista Bistriței*, 12-13, 1998-1999, p. 109-122.

- Pop 2002 – H. Pop, *Cercetări arheologice la Șimleu Silvaniei*, în *Silvania*, Zalău, p. 103-106.
- Pop 2002a – H. Pop, *Ateliere și meșteșuguri din Depresiunea Șimleului (jud. Sălaj) în La Tene D*, în vol. *Ateliere și tehnici meșteșugărești. Contribuții arheologice (Ateliers et techniques artisanaux. Contributions archeologiques)*, Bistrița, 2002, p. 47-71.
- Pop 2002b – H. Pop, în volumul colectiv *Habitat und Gesellschaft in Westen und Nordwesten Rumaniens von Ende des 2. Jahrtausends v. Chr zum anfang des 1. Jahrtausends n. Chr (11.Jh v. Chr - 2. Jh. n. Chr.)*, Cluj Napoca, 2002, (carte în colaborare cu A. Rustoiu, A. Ursuțiu, F. Gogâltan, A. Gudea), Cluj, 2002, p. 91-148.
- Pop 2003 – H. Pop, *Fortificațiile dacice din vestul și nord-vestul României*, în *Buletinul Muzeului Militar Național*, 1/2003, I, p. 32-39.
- Pop Găzdac, 1999 – H. Pop, C. Găzdac, *The roman hoard from Șimleu Silvaniei*, în *ActaMN*, 36/I, 1999, p. 169-187.
- Sanie 1973 – S. Sanie, *Importuri elenistice și romane în câteva cetăți și așezări dacice din Moldova*, în *SCIV*, 3, 24, 1973, p. 407-434
- Sternini 1991 – M. Sternini, *La verrerie romaine du Musee archeologique de Nimes*, II, Nimes, 1991.
- Teodor, Chiriac 1994 – S. Teodor, C. Chiriac, *Vase de sticlă din așezarea geto-dacică de la Poiana (jud. Galați) I*, în *Arheologia Moldovei*, XVII, 1994, p. 183-222.

Pl. 1. Harta cu descoperirile dacice de pe teritoriul județului Sălaj. Numărul 30 reprezintă locația orașului Șimleu Silvaniei. 1: așezări, 2: cetăți, 3: așezări fortificate, 4: descoperiri monetare izolate, 5: tezaure monetare sau mixte, 6: morminte.

Pl. 2. Fragmente de vase romane de sticlă descoperite la Șimleu Silvaniei-Cetate.

ROMAN GLASS VESSELS AT ȘIMLEU SILVANIEI - CETATE

Abstract

These pieces were discovered on the site which lies at Șimleu Silvaniei point called *Cetate*.

The catalogue of the discoveries:

1. Bowl-cup margin with vertical stripes. The decoration is made out of stiff large and narrow stripes limited in their superior part by an undecorated belt. Yellow colored. Mold blown. Dating in the second half of 1st century AD. Siro-Palestinian production.
2. Bowl-cup fragment with oblique "ribs". Purple colored with white inlays. Mold blown. Dating in the 1st century AD. Northern Italic product (Aquilea). The fragment found during a field research in the fortification sector of the site can be dated to the second half of 1st century AD.
3. Unidentified shape pot fragment. Purple colored, with stiff white horizontal lines. It seems to be an albastron fragment. It is blown with few, small air bubbles. Dating can be made to the end of 1st century BC - middle of 1st century AD. The fragment found during a field research in the fortification sector of the site can be dated to the second half of 1st century AD.
4. Not decorated glass edge. Blue colored with few air bubbles. Blown glass. The fragment was discovered on the T2 terrace, in the last phase of the metallurgical workshop.
5. Melt fragment of a glass pot, purple to blue colored, found on terrace T2 in the second layer of the burned workshop.

The idea of glass production here can not be sustained as in the case of the capital of Roman Dacia, because of the few arguments.

The perfect analogies for pieces 1, 2 and 4, even if they are distant, makes us accept the idea that these products come in these places by commercial exchanges during 1st century AD, probably through the roman became Pannonia, where from the majority of roman imports are coming for the north-western part of free Dacia.

Although few (5 fragments) the glass pot fragments discovered at Șimleu Silvaniei-Cetate, they can be placed among the western part roman imports, proving with other Roman Period pieces (pottery, tools, weapons, coins, and vestimentary decorations) the orientation of north/western part commerce exchanges towards Central Europe, than western, celtic and roman worlds.

Explication list

Pl. 1. The map with the dacian discoveries from the S[laj] county. Nr 30 represented the location of Șimleu Silvaniei town. 1: settlement, 2: fortresses, 3: fortified settlements, 4: isolated monetary discoveries, 5: mixed monetary treasures, 6: burials.

Pl. 2. Roman glass fragmentary pots from Șimleu Silvaniei-Cetate.